

Ilustrație copertă: Adrian Cerchez

Tehnoredactare: Mirela Negoiță

Respect pentru natură și cartă

Pentru comenzi și informații: 0341/881.647

www.edituraeduard.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SÂNTIMBREANU, MIRCEA

Să stăm de vorbă fără catalog / Mircea Sântimbreanu. - Lumina: Editura Eduard, 2019

ISBN 978-606-571-685-8

821.135.1

Tipar: ARTPRINT
Email: office@artprint.ro

Lucrare apărută cu acordul COPYRO-Societate de Gestiune
Colectivă a Drepturilor de Autor

Mircea Sântimbreanu

**Să stăm de vorbă
fără catalog**

El ne vorbește despre pionierii Ștefan P., Clementina S. și Elvira D., care într-o zi geroasă au intrat în casa bâtrânei Măria F.- singură, bolnavă, de 70 de ani -, i-au aprins focul, lampa, i-au adus apă, i-au tăiat lemnă i-au promis că or să revină zilnic. Nu era vacanță, nu le era bunică. Era, cum spune corespondentul, „o locuitoare” din comună. Dar parcă aici e vorba numai de rude? E vorba, pur și simplu, de pionieri...

Notă:

În povestiri sau transcris formele ortografice folosite de autor.

CUPRINS

CONVORBIRI	5
La început câteva cuvinte despre	
cât durează o oră de clasă	5
Și câte ceva despre... aritmetică învățăturii	16
Disciplina	21
Autodisciplina - forma superioară a disciplinei....	26
Despre disciplina la lectii.....	30
Disciplina pregătirii temelor	41
Control și autocontrol	51
Colegii noștri	58
Cum să ne ajutăm colegii la învățătură	65
E grea matematica?	73
Limba noastră	80
Respectul față de părinți	88
Despre respectul față de profesor	98
Respectarea bunului obștesc	109
Onoarea detașamentului	116
Despre recapitulare	128
Despre teze	137
Despre vacanță.....	141

CĂRȚI POȘTALE.....	147
Întâlnirea cu școala	147
Contra cronometru.....	150
Absenți - prezenți.....	153
A ajuta	156
Ajutoor!.....	159
Vino, teză, cu viteză	162
— Puștiule!.....	167
De ce nu cu post-scriptum?	171
A, B, C.....	174
Poli opuși.....	177
Un „duo”.....	180
Întâlniri și reîntâlniri	183
Pornind de la trandafiri.....	187
Măsura.....	189
Fapte pionierești	192
Fruntașii	195
Steluța	198
Frumusețea orașelor	201
Bunicii.....	203

CONVORBIRI

La început câteva cuvinte despre cât durează o oră de clasă

— **C**ât durează o oră de clasă?

La această întrebare nici nu se mai ridică mâna. Fiecare școlar cunoaște răspunsul: 50 de minute! Precis 50 de minute, după regulament, după ceasul școlii și după orice ceas care merge bine. Într-adevăr, atât durează o lecție din momentul în care a sunat de intrare și până ce sună de ieșire.

Și dacă cineva ar răspunde: 3.000 de secunde, răspunsul ar fi și mai precis, căci la o lecție nicio secundă nu e de prisos, fiecare clipă își are rostul ei. Fiindcă ora de clasă e o oră de muncă, de încordare, de ofensivă. Acesta e cuvântul cel mai bun: o oră de atac.

Sub conducerea profesorului, clasa, asemenea unui detașament aflat în luptă, înaintează pe un anumit front, atacă și cucerește poziție după poziție, consolidează punctele câștigate, se apropiie pas cu pas de țintă: cetatea științei.

Și dacă vi se vorbește adesea de această „cetate” se întâmplă tocmai pentru că nu există și nu va exista niciodată o galerie secretă, o parolă magică de felul lui „Sesam, deschide-te!” sau vreun covor fermecat care să ne facă să aterizăm direct în curtea interioară a acestei râvnite cetăți.

Dimpotrivă, este vorba de o înaintare cel mai adesea înceată, în care fiecare cotă cucerită trebuie temeinic consolidată spre a nu aluneca în jos, cine știe când, poate chiar când și-e lumea mai dragă. Pe drumul acesta întortocheat și greu, lung și nu întotdeauna perfect luminat, întreaga clasă își strâng rândurile și, mâna în mâna cu profesorul - călăuză încercată - , suie irezistibil spre înălțimi secundă de secundă, oră de oră, trimestre în sir, an de an.

Bine, dar dacă e vorba de o înaintare de ani, 12 ani! – ar putea obiecta cineva din coada coloanei - , de ce să măsurăm timpul în secunde? De ce? Cel puțin din două motive.

Întâi pentru că există cea mai intimă legătură cu putință între secunde și ore, mai ales la orele de clasă. Știți foarte bine că adesea toată truda unei ore se cristalizează în cele câteva secunde în care se extrag regula, teorema, definiția etc. Săriți peste aceste secunde și ora va rămâne ca un fruct sec pe ramura trimestrului. Numai coaja.

Pentru a pierde o oră nu e, aşadar, nici pe departe nevoie să pierzi toată... ora. E un adevăr de care mulți, risipind într-un fel sau altul doar câteva minute la fiecare oră, își dau seama abia la sfârșitul trimestrului sau, ceea ce e și mai rău, abia... la toamnă.

În al doilea rând cronometrăm la clipă ora de clasă pentru că secundele tale de neatenție nu rămân aproape niciodată numai ale tale. În clasă nu ești singur, aici se află și colegii de clasă, 30 – 40 de băieți și fete.

Tu, cel turbulent, ai dintr-o dată patru vecini, iar aceștia, la rândul lor, patru înmulțit cu patru care se deranjează reciproc. Aici totul se înlanțuie exact ca și vagoanele unei garnituri de tren și este impede că dacă un singur vagon deraiază, să presupunem, aceasta se va resimți și asupra celorlalte...

Ești poate mirat când, pentru neatenția celui din ultima bancă, primește observație, să zicem, cel din prima. Poate îți închipui că de la catedră nu se observă bine. Iată o oră de clasă: în bancă, cu mâinile la piept, nemîșcat, stă un elev. Stătie. Deodată buzele statuii încep să se miște. Capul se rotește aproape imperceptibil spre stânga, apoi spre dreapta.

– După masă, la trei, meci cu așaptea...

Cel din stânga oțărât:

– De ce la trei? Era vorba la patru...

Cel din dreapta, mulțumit:

– În regulă, la trei! La trei, băieți...

Al doilea din dreapta, rugător:

– La trei și un sfert...

Al doilea din stânga, poruncitor:

– Nu se poate!

Al treilea din spate, tăios:

– Ba se poate!

Al patrulea din față, supărat:

– Sst! Fiți atenți la lectie! Ce-i șusoteala asta?

Dar sfatul lui e înghițit de valurile conversației, care în această clipă l-a cuprins și pe al optulea din stânga și pe al zecelea din spate.

După câteva minute, sușoteala se stinge. Dar liniștea durează numai câteva clipe. „Statuia” prinde iar momentul prielnic, întoarce din nou și, tot imperceptibil, capul:

– În poartă Vasile, stoper Nicu...

Valurile încep din nou să dăntuiască în jurul „statuiei”. Cel din dreapta:

– Să treacă stoper Mielu. Nicu interstânga...

Cel din spate:

– Mielu n-are joc de cap!

Al treilea din stânga:

– Iar Nicu n-are viteză!

Al cincilea din față:

– Eu nu joc inter!

Al optulea din spate:

– Ori extremă, ori nimic!

– Isprăviți odată! Nu sunteți deloc atenți la lecții!

– Ei, ai văzut? Tu ești vinovatul, izvorul...

– Eu? - Băiatul își compune o figură de martir - Eu, care le spun tot timpul să tacă din gură?! Eu, care stau în bancă, cu mâinile la piept și nemîscat ca o... statuie?

Neatenția pornită de la un elev cuprinde încet-încet, ca într-o plasă, întreaga clasă.

O regulă de aur

Există, după cum se știe - și pentru aceasta n-aveți decât să răsfoiți jurnalul de clasă - , abateri fățișe și altele mai puțin fățișe de la o regulă de aur a

disciplinei școlare care este folosirea integrală a orei de clasă. Cu un singur cuvânt, abaterea se cheamă chiul.

Sunt unii care invocă ceasul, tramvaiul, farmacia închisă, caietul uitat, cheia ascunsă etc. etc. Scuzele lor nu păcălesc pe nimeni și nimeni nu s-a străduit să-i denumească altfel decât chiulangii... Este adevărat că-i un chiul indirect, dacă ne putem exprima așa, un fel ascuns de a ciunti ora.

Îl vezi pe băiatul acela cu uniforma dezordonată care, după 20 de minute de la începerea orei, intră în clasă rumegându-și scuza:

– Tovărășe profesor, vă rog să mă iertați că am întârziat, dar...

Sau ascultați scuza celui care la zece minute după recreația mare se năpustește în clasă și explică absolut nevinovat profesorului, care tocmai închisese catalogul:

– Am fost să beau apă.

– Bine, dar nu ți-a ajuns recreația?

– Ba da, tovarășe profesor, dar am așteptat să mi se facă sete.

Există însă și un fel mai direct prin care un elev „fură” din oră. Pentru exemplificare să presupunem că ne aflăm în acest moment la lecție și vorbim despre...

– Vă rog, tovarășe profesor,... Popescu și-a întins coatele pe banca mea...

– Vedeti? Chiar despre aceasta va fi vorba în

lecția noastră. Nu despre Popescu, firește, nici despre coatele lui, nici măcar despre poziția acestuia în bancă. Ci despre condițiile în care trebuia să se desfășoare o lecție. O lecție decurge, adică își are albia ei firească, de la izvor înspre vârsare. Pe această albie, cunoștințele alunecă firesc, fără vârtejuri, fără opriri neașteptate sau revârsări inutile... Să începem aşadar...

– Vă rog, tovarășe profesor, Ionescu mi-a luat guma...

– Mda... Ionescu, tu nu ai propria guma? VeДЕti dumneavoastră, dragi școlari, nici despre guma nu era vorba, dar acum, că s-a ridicat această problemă, va trebui să precizăm că e de dorit ca fiecare elev să-și aibă guma sa... Dar să revenim la lecția noastră. Așadar, vorbeam despre...

– Vă rog, tovarășe profesor, Petrescu roade capătul de la creion...

– Da. E și aceasta o problemă. Nu în directă legătură, ba chiar nici indirectă cu ceea ce vorbeam, dar, dacă tot s-a ridicat, trebuie spus că nu este nici frumos, nici igienic să rozi capătul creionului... Așadar, despre ce vorbeam?

– Despre Petrescu, tovarășe profesor.

– Nu. Mulțumesc. Mi-am amintit. Spuneam că pe fusul cunoștințelor, firele se adună în tăcere, sporesc zi de zi, clipă de clipă, în fiecare lecție. Imperceptibil poate, totuși...

– Vă rog, tovarășe profesor, Niculescu mă poreclește...

– Hm! Foarte rău! Poreclele nu sunt potrivite

între colegi, după cum nu sunt potrivite în nicio împrejurare. Desigur, puteam preciza acest lucru altcândva, nu acum, în timpul lecției noastre, dar dacă s-a ridicat problema...

– Vă rog, tovarășe profesor... Georgescu vrea să copieze problema la matematică...

– Iată că am încurcat firul lecției. Despre ce vorbeam, copii? A, da... despre atenția risipită de aceste reclamații neseroioase, total neseroioase, mărunte, copilărești, fără temei, care nu fac decât să intrerupă, să foarfece, să ciuntească lecția, să răpească timpul tuturor, să împrăștie în zeci de cioburi energia profesorului și a clasei întregi, într-un cuvânt, să irosească acest prețios mortar care leagă toate cunoștințele într-o construcție unitară: atenția.

Acesta a fost numai un exemplu. Dar câți dintre aceștia nu mai sunt! Iată elevul de serviciu care uită să se îngrijească de cretă și profesorul așteaptă până ce sunt scotocite toate buzunarele și ghiozdanele în căutarea unui căpetel de tibișir. Sau responsabilul cu materialul didactic care aduce harta, dar fără stativ.

Și atunci un ciorchine de școlari ingenioși se cățără pe bănci trăgând care încotro biata hartă în căutarea unui cui uitat, a unui mânere de fereastră sau chiar – extremă soluție – înspre clanța ușii.

Sau tabla neștearsă, sau buretele uscat, sau guma și creionul uitate acasă, sau... atâtea și atâtea incidente care pot face ca prețioasele secunde ale lecției să se scurgă precum fâna dintr-un sac bine strâns la gură, dar spart la fund...

Și acum... să iasă la lecție...

Firește, examinarea propusă în acest titlu se va desfășura tot fără catalog. Și vom examina, de fapt, nu anumite cunoștințe, ci anumiți cunoșcuți. Cunoșcuți ce fac parte din aceeași specie a risipitorilor de timp, deși i-am putea boteza cu mai multă asprime, deoarece timpul risipit de ei aparține clasei întregi, e aşadar, în modul cel mai categoric, un bun obștesc.

Rugându-vă să trecem peste tot ceea ce este ridicol și, câteodată, de-a dreptul penibil în atitudinea lor, să ne oprim asupra aspectului esențial: timpul irosit. Iată-l pe șmecher.

A venit la școală fără să știe titlul lecției și acum, scos la tablă, încearcă să câștige timp în așteptarea unei minuni: poate îi suflă cineva, poate din străfundurile memoriei va țâșni o cât de mică scânteie care să lumineze fața unui cincis, poate se plătășește profesorul sau îi se face milă...

– Ce lecție avem pentru astăzi? – se audă întrebarea profesorului.

– N-am înțeles întrebarea, tovarășe profesor.

– Ce titlu are lecția de azi?

Băiatul privește cu nevinovătie drept în ochii profesorului. Strânge din pumnii, tropăie, oftează.

– Nu pot să zic, tovarășe profesor, e un nume încurcat...

– Despre Vasile Lupu – îi vine în ajutor examinatorul.

– Așa am vrut să spun și eu! – țâșnește băiatul, zâmbind cu aerul omului care a avut un lapsus neașteptat.

– Vorbește! – îl îndemnă profesorul de istorie.

– Vă rog să-mi puneti întrebări, tovarășe profesor!, îngăimă el, scormonind cu privirea vreo figură binevoitoare din clasă care să-i sufle o dată, un nume, mă rog, o frântură de răspuns.

– Unde a domnit Vasile Lupu?

– Mai puneti-mi o dată întrebarea, tovarășe profesor. N-am înțeles-o bine...

Și, după ce întrebarea a fost repetată, răspunde cu falsă siguranță:

– Vasile Lupu a domnit în... ah! – își rostogolește disperat privirea în clasă – nu pot să zic... îmi stă pe limbă...

– Și cine era domn în Muntenia?

– În Muntenia era domn – începe el avântat și se oprește rugător... n-am înțeles întrebarea, tovarășe profesor...

Dar să curmăm această jalnică examinare. Notă tot nu dăm, iar concluzia e clară: atitudinea unor asemenea elevi e nu numai nedemnă, ci și pagubitoare. Ca și atitudinea elevului Frunzărescu, de altfel, pe care l-am putea scoate chiar acum la lecție dacă... dacă n-ar fi o pierdere de timp. E drept, Frunzărescu dă răspuns la orice întrebare. Dar pentru ca răspunsul său să fie... răspuns cu adevărat trebuie să-i pui cel puțin... 10 întrebări. Timid, împiedicat, bălmăjind de

fiecare dată două-trei silabe, examinarea lui seamănă cu operația de extragere a unor aşchii de sub piele sau, dacă vreți, de adunare a unui pumn de mărgelă risipite într-o odaie, pe sub pat, pe sub covoare...

Și parcă examinarea elevului Tocilescu nu e tot o pierdere de vreme? Îl întrebî simplu: unde se varsă Nilul, iar el o ia de la... izvoare. Și doar e un fluviu lung: are 6.500 de kilometri! E limpede, aceste răspunsuri kilometrice, dilatătate peste măsură, în care se adună toți afluenții existenți și posibili ai cunoștințelor, seamănă mai degrabă cu o... inundație. Și primul lucru care se îneacă este... timpul tuturor.

A răspunde bine la lecție nu e aşadar, nici pe departe, o chestiune strict personală, închipuiti-vă că în loc de poticniri, de generalități, de răspunsuri monosilabice, vagi sau întâmplătoare, colegul vostru scos la lecție răspunde excelent. Adică mai mult decât corect. Un răspuns în care cunoștințele din manual, precis formulate, se împletește cu noțiuni câștigate din lectura personală, cu date culese din vizitarea unui muzeu sau a unei expoziții, din vizionarea unui spectacol sau audierea unei conferințe etc.

Închipuiti-vă că, zi de zi, toți cei trei-patru scoși la lecție dau asemenea răspunsuri excelente la fiecare obiect și vă dați limpede seama nu numai cât de mult câștigă toată clasa în acest fel, dar și cât de multe pierderi aduc unei ore risipitorii de felul unui Frunzărescu, Tocilescu, Șmecherescu și alții din specia lor. Răspunsurile acestora sunt de fapt timpi

morți. Și cum se pot lichida? Cu arma răspunsurilor excelente. Folosiți-o cu toții și veți vedea: rodnicia unei ore sporește atât de mult, încât nici nu mai seamănă cu o oră obișnuită de 50 de minute. Ea pare mult mai scurtă, iar valoarea ei e ridicată la pătrat. Cum? Prin colaborarea voastră creatoare.

Greșesc aşadar, cei ce gândesc că lecția este „tinută” numai de către profesor, că aceasta este doar treaba lui, răspunderea lui... Căci lecția nu are loc într-o cabină izolată, ci în clasă.

Fiuța prețioasă și delicată a lecției se plămădește în comun, cu ajutorul vostru, secundă de secundă, 50 de minute, într-o atmosferă proprie muncii școlare. Această atmosferă, voi, elevii, o creați și ea se resfrânge în dauna sau folosul vostru.

Urmărind cu atenție explicațiile profesorului în timpul orei, vei izbuti mai ușor să-ți pregătești lecțiile acasă. La unele materii mai grele ca, de pildă, matematica, româna sau fizica, este uneori foarte dificil să te pregătești acasă, fără baza explicațiilor date de profesor.

Iar dacă te pregătești de mântuială la ceste materii, în cunoștințele tale rămân goluri care te împiedică în înțelegerea lecțiilor care urmează. Și de aici un întreg lanț al slăbiciunilor, în care, dacă nu-l rupi la timp, te încurci din ce în ce mai rău.

Concluzia este limpede. Măsurăm cel mai bine cele 50 de minute ale orei de clasă în secunde. Dar într-un anumit fel de secunde, îngăduiți-mi să le numesc „secunde-lumină”.